

Fáze

1. raný feudalismus: Velká Morava
2. raný feudalismus: Čechy, vytlačení staroslověnštiny latinou, první česky psané texty

Velká Morava: doba a příchod Konstantina a Metoděje

- přišli na žádost knížete Rastislava (politické rozhodnutí kvůli zabránění vlivům z Franské říše)
- **863** císař posílá na Velkou Moravu Konstantina (pozdějším jménem sv. Cyril) a sv. Metoděje

Konstantin a Metoděj

Řeč a písmo

- Konstantin na základě řeckého písma vytvořil **hlaholici**
- oba vytvořili uměle jazyk - **staroslověnštinu**

PROGLAS

- předmluva k Evangeliumu
- každý má právo na to, aby mu bylo zvěstováno slovo boží v jazyku, kterému rozumí

Právní spisy

ZÁKON SUDNYJ JUDEM - soubor právních předpisů pro laiky

NOMOZÁKON - soubor církevního práva, soubor právních norem pro církve

Moravsko-panonské legendy

ŽIVOT KONSTANTINŮV – více filozofičtější

ŽIVOT METODĚJŮV

- popsán jejich život, jedná se spíše o popis jejich zázraků, mučednické smrti a obhajoba jejich svatořečení
- účel: obhájit jejich učení proti útokům latinských kněží
- panonské legendy jim se říkalo, protože Římané tuto oblast nazývali Panonie

Další jejich díla

MISÁL - texty ke mši svaté

BREVIÁŘ - denní modlitby

PATERIK - knihy otců - životopisy významných mnichů a poustevníků - předloha ke správnému křesťanovi

Význam této K+M mise

- v Římě obhájili staroslověnštinu a papež staroslověnštinu povolil jako bohoslužebný jazyk

Památky napsané ve staroslověnštině (legendy)

PRVNÍ STAROSLOVĚNSKÁ LEGENDA O KNÍŽETI VÁCLAVOVI

- poměrně stručná, neobsahuje všechny rysy legendy
- neodehrává se tu příliš mnoho zázraků, spíše je to poměrně věrné historické vyprávění
- začátky křesťanství v Čechách

DRUHÁ STAROSLOVĚNSKÁ LEGENDA O SV. VÁCLAVU

- o století starší jak První legenda o sv. Václavu
- typická středověká legenda - mnoho zázraků, avšak oproti (**PRVNÍ LEGENDĚ O SV. VÁCLAVU**) je na umělecky nižší úrovni

ŽIVOT SVATÉ LUDMILY

KÁNON O SV. VÁCLAVU

HOSPODINE, POMILUJ NY

- duchovní píseň z 10. Století; psána česky; zpívána při slavnostních příležitostech („hymna“)

Vztah ke Kyjevské Rusi

- šířili se sem texty z VM; mnoho literárních památek z doby VM se našlo zde

Sázavský klášter (pokračování staroslověnské liturgie)

- založen r. 1032 knížetem Oldřichem a svatým Prokopem
- sloužil jako opora staroslověnštiny
- 1097 – mniši vyhnáni z kláštera = konec slovanské liturgie -> latina získala převahu

Boj staroslověnské a latinské tvorby

- docházelo ke střetávání tvorby - staroslověnské a latinské
- avšak tvorba staroslověnská stagnuje:
 - a) omezený okruh látek (psali stále to stejné)
 - b) postupně klesá umělecká úroveň
- ale jazyk byl stále užíván hlavně v liturgii (bohoslužba)

Vítězství latiny v českých zemích

- během 11. Století je staroslověnština nahrazována latinou
- latinská díla jsou ale staroslověnštinou ovlivněna
- k rozvoji latiny pomohlo založení biskupství (973)

KRISTIÁNOVA LEGENDA (skutečný název: ŽIVOT A UTRPENÍ SV. VÁCLAVA A SV. LUDMILY, JEHO BABIČKY)

- Kristián - církevní činitel z okruhu sv. Vojtěcha (biskup z rodu Slavníkovců - konkurenční rod Přemyslovců; r. 995 vyražděn; Vojtěch jediný přežil, avšak poté zemřel mučednickou smrtí ve Východní Prusii)
- vznikla koncem 10. století
- odlišnosti, které legendu dělají jedinečnou:
 - a) obrana staroslověnské vzdělanosti
 - b) Přemyslovci jsou nástupci Velké Moravy
- = důkaz o historickém povědomí českého národa, existence zemského vlastenectví
- pramenem Kristiánovy legendy byla pravděpodobně **PRVNÍ STAROSLOVĚNSKÁ LEGENDA O SV. VÁCLAVOVI**
- autor postupuje velice originálně, má bohatší jazyk a celkově originálnější pojetí samotného příběhu
- neobsahuje velké množství zázraků - spíše historické vyprávění v křesťanských Čechách

KOSMOVA KRONIKA (Kronika česká – Chronica Boemorum)

- 3 části: **1)** potopa světa, **2)** bájně vyprávění hodnověrné, **3)** vlastní vypravování Kosmy
- zachycuje soubor pověstí, byl to mnich-vzdělaný kněz; děkan svatovítské kapituly v Praze
- jeho latina je na vysoké úrovni; vyprávění oživuje úvahami, citacemi
- cílem kroniky bylo upevnit český feudální stát historií
- netají se svými sympatiemi pro církevní honoraci
- kronika je velmi vlastenecká, pro-církevní
- zamlčuje fakta o staroslověnské liturgii a písemnictví
- je psána latinsky - prózou a občas proložena poezií
- vychází z historických dokumentů, vyprávění starců atd.
- kronika díky své popularnosti mnoho pokračovatelů:
 - 1)** Kanovník Vyšehradský
 - 2)** Mnich Sázavský
 - 3)** opat Jarloch
- žádný z nich však nedosáhl literární popularity jako Kosmas

Duchovní písně

- 12. Století: **SVATÝ VÁCLAVE, VÉVODO ČESKÉ ZEMĚ** - původně 3 sloky, postupně rozšířeno na 9 slok

ALEXANDREIDA

- stěžejní dílo epiky přelomu 13. a 14. Století
- součástí jsou tzv. **gnómy** – poučení
- původně rozsáhlé dílo, zachováno v 9 zlomcích
- z Francie se k nám dostává přes Německo
- Česká verze navazuje spíše na Německou a historicky je nepřesná
- autor vyjadřuje své názory na současnost:
 - 1) dosti protiněmecké
 - 2) je výrazně zaměřena proti nižším vrstvám
- např. Alexandr je vyzván, aby nepovyšoval sedláky do vyšších vrstev
- autor je neznámý, pravděpodobně příslušník rodu vyšší šlechty
- doklad laicizace literatury a o vyspělosti české kultury, propojen s antikou

DALIMILOVA KRONIKA

- 1. česky psaná (veršovaná) kronika, přesný název **TAKŘEČENÁ DALIMILOVA KRONIKA**
- autor = neznámý příslušník nižší šlechty
- líčí od potopy světa až do roku 1310 - nástup Jana Lucemburského
- nejstarší dějiny - pojaté z Kosmy
- sympatie ke staroslověnině; čerpá i z legend